

Evaluatie

Co-creatie in de klas voor inclusief onderwijs

Jael Draijer & Dorien Graas
Hogeschool Windesheim -
Lectoraat Jeugd

Inhoudsopgave

Introductie	3
1. Gemaakte prototypen	4
2. Wat we hoorden van en zagen bij de leerkrachten	7
3. Wat we hoorden van en zagen bij de leerlingen	8
4. Verspreiding en inzet van de toolkit	9
5. Lessons learned	10

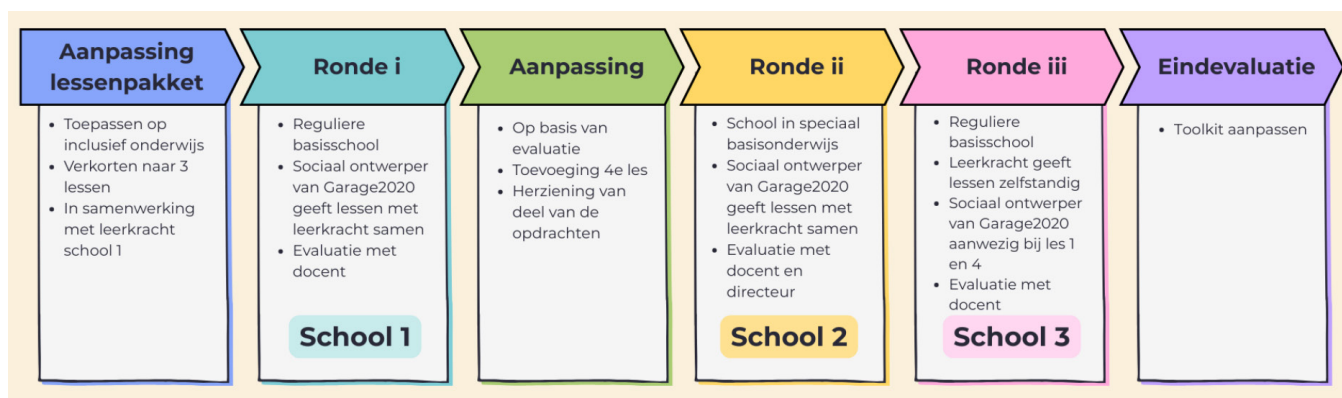
Introductie

In deze evaluatie staat het lespakket “Co-creatie in de klas” centraal, ontwikkeld door Garage2020. Dit lespakket is een doorontwikkeling van een lespakket uit het project “Kind! Wat zou jij doen?”, waarin kinderen oplossingen bedenken voor maatschappelijke vraagstukken. In de nieuwe versie van het lespakket is deze toegepast op het onderwerp “Inclusief onderwijs”. Kinderen bedenken aan de hand van ontwerp opdrachten nieuwe ideeën voor hun eigen onderwijs en klaslokaal.

In deze evaluatie keken we naar drie dingen:

- De houding en het gedrag van leerkrachten tegenover het lespakket
- De houding en het gedrag van leerlingen tegenover het lespakket
- De duurzame inzet van de toolkit in de school

Tijdslijn van de evaluatie:

De verzamelde data bestonden uit:

- Lesobservaties van drie lessen
- Reflecties van de sociaal ontwerpers van Garage2020 na afloop van de overige lessen
- Evaluatiegesprekken met alle drie de docenten, en één schooldirecteur
- Evaluatie met de kinderen (bij school 2 en school 3)
- Foto's van de gemaakte opdrachten van de kinderen

Uit deze data hebben we de grootste thema's gedestilleerd.

We bespreken achtereenvolgens eerst:

1. De gemaakte prototypen van de drie klassen
2. Wat we hoorden van en zagen bij de leerkrachten
3. Wat we hoorden van en zagen bij de leerlingen
4. Verspreiding en inzet van toolkit
5. Lessons learned

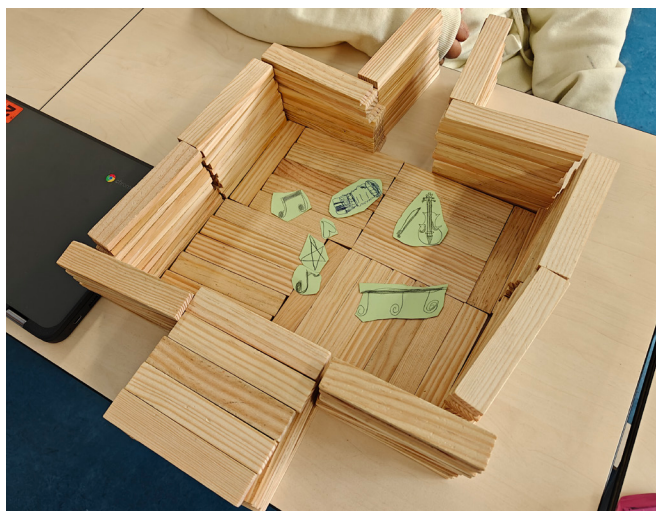
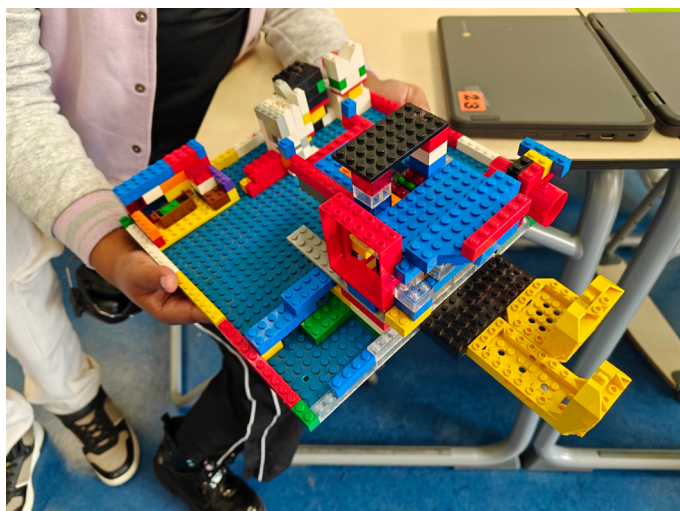
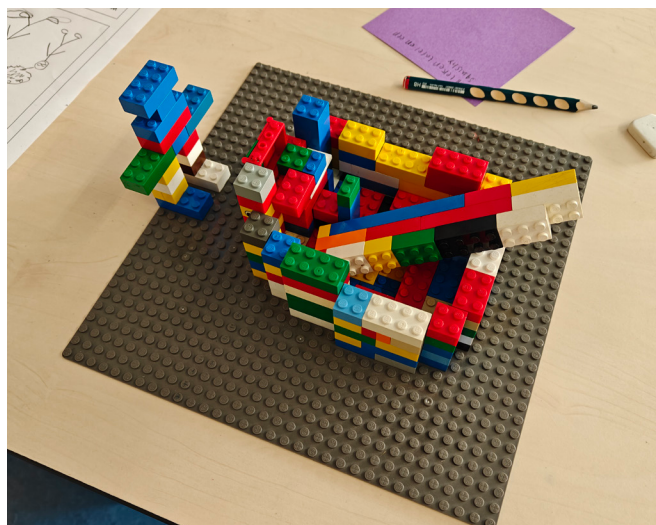
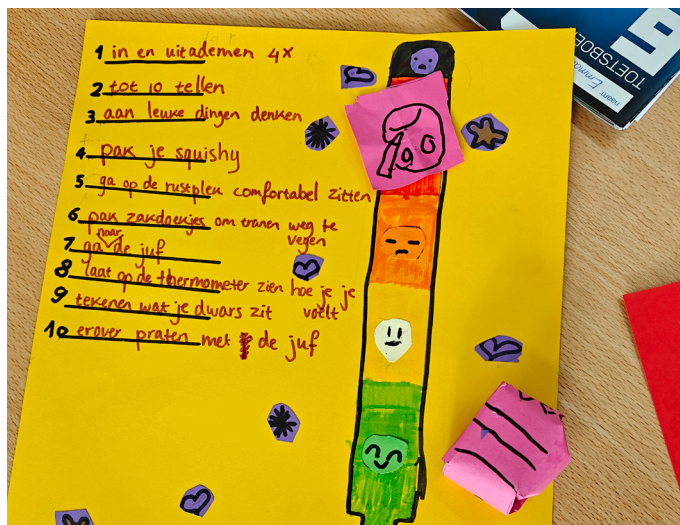
1. Gemaakte prototypen

Bij school 1 bestonden de gemaakte prototypen uit ideeën van de kinderen om:

- lessen leuker te maken (kahoot, spel)
- beloningen te kunnen verdienen met...
- te kunnen leren op je eigen manier
(bijv. in een rustige hoek, of met extra ondersteuning)

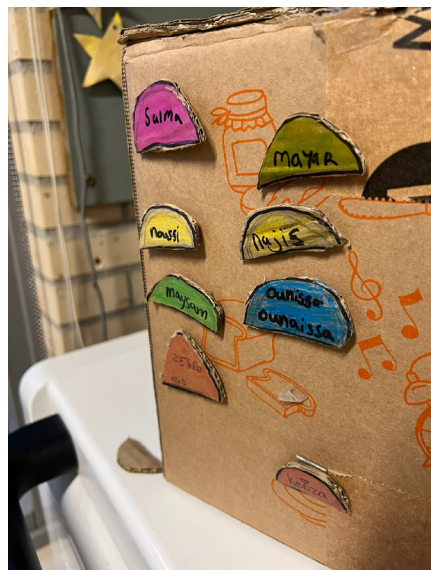
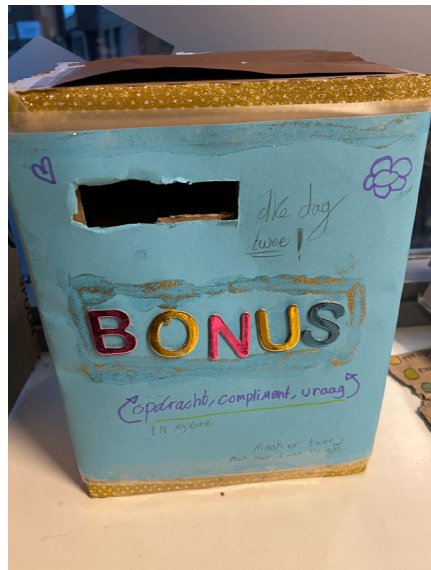
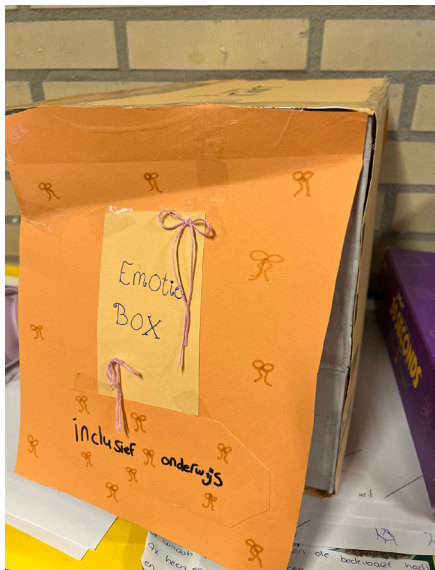

Bij school 2 bestonden de prototypen voornamelijk uit ideeën om rustig te worden of te ontspannen. Leerlingen hadden bijvoorbeeld een 'rust plan' samengesteld, of een plek ingericht waar je even heen kon om te ontspannen.

Op school 3 bestonden de prototypen vooral uit ideeën...

- Om emoties, ideeën of complimenten (makkelijker) te kunnen communiceren naar de docent of naar elkaar toe.
- Om lessen leuker te maken (bijvoorbeeld een escape room)

Het valt op dat de klassen verschillen in de focus van de prototypen. Deels komt dit door het iteratieve proces: na de ervaringen bij de eerste school is de eerste les iets aangepast, waardoor er mogelijk andere 'problemen' naar boven kwamen bij de bespreking, en er dus andere ideeën zijn bedacht. Maar deels kan het ook te maken hebben met de school of klas: bij school 2 (een SBO-school) vertelde de docent ons dat 'tot rust komen' een thema was waar ze in de school veel aandacht aan besteedden. Het kan zijn dat de kinderen daardoor sneller in die richting dachten.

2. Wat we hoorden van en zagen bij de leerkrachten

Bij de evaluaties met de leerkrachten vertelden zij ons dat ze **zeer positieve ervaringen** hadden met het lespakket, met name ook door de **leuke werkvormen**. De leerkrachten ervoeren het als **vernieuwend om de kinderen inspraak te geven**, en vonden het verrassend waar de kinderen mee kwamen. Alle docenten wilden een aantal van de ideeën van de leerlingen ook daadwerkelijk gaan uitvoeren.

Twee docenten zeiden dat ze nu **ook buiten de co-creatie lessen refereerden aan inclusief onderwijs**, bijvoorbeeld als iemand een opmerking maakte die niet leuk was.

De docent bij school 3, die de lessen zelfstandig uitvoerde, vroeg zich vaak af of hij het wel goed deed. Hij had **behoefte aan meer ondersteuning in de handleiding**, bijvoorbeeld in de vorm van de letterlijke verbale instructie en een tijdsindicatie. In de definitieve versie van de handleiding zijn deze suggesties doorgevoerd.

Bij de SBO-school was de docent heel blij met een gesprek dat in de klas was ontstaan over thuisnabij onderwijs: alle kinderen in die klas hadden eerst op een andere school in hun eigen buurt gezeten, en er kwam een mooi gesprek op gang over hoe zij de overgang naar het SBO ervaren hadden.

Wat uit de observaties opviel bij de leerkrachten was hun **enthousiasme**: ze **namen ideeën van leerlingen serieus**, lieten weten dat ze de ideeën echt wilden gaan uitvoeren, en **gaven regelmatig complimenten** over wat de kinderen bedacht hadden. Ook **waren ze erg open** over het feit dat deze lesvorm ook nieuw was voor hen, en dat ze zelf ook nog niet zo goed wisten wat eruit ging komen.

Daarnaast **pasten docenten de opdrachten regelmatig aan**, bijvoorbeeld in de mate van ondersteuning of door te kiezen voor individueel werk, groepjes of klassikale uitvoering.

Als laatst kwam **het belang van taal** duidelijk naar voren: docenten zochten soms naar de juiste woorden rond inclusief onderwijs, wat af en toe tot een zijspoor leidde als zij het bijvoorbeeld veel hadden over een 'fijne' of 'leuke' klas. Mogelijk leidde dit er mede toe dat sommige groepjes leerlingen een escape room hadden bedacht, waarbij de link met inclusief onderwijs erg impliciet was. Ook beelden bleken sturend te kunnen zijn; toen een docent voorbeelden liet zien, namen veel kinderen elementen daaruit over in hun eigen werk.

3. Wat we hoorden van en zagen bij de leerlingen

Leerlingen gaven aan dat ze het vooral **leuk vonden om zelf dingen te bedenken, ontwerpen en maken**. Ook vonden ze het fijn dat het niet 'voor de oefening' was, maar **dat wat ze deden echt was**, en echt gebruikt ging worden. De aanwezigheid van een gastdocent (de sociaal ontwerper van Garage2020) in school 1 en 2 vonden ze ook erg leuk.

Op school 1 vertelden leerlingen dat ze hadden geleerd dat je een les ook op een andere manier **leuk kon maken** (bijvoorbeeld door er een kahoot van te maken), dat je **op je eigen manier mag leren en dat je ook rustig mag werken** (in plaats van de snelste moeten zijn). Op school 2 vonden kinderen dat het **goed gelukt was om de klas fijner te maken en iedereen zich welkom te laten voelen**: "Omdat we al minder ruziemaken met voetballen en buitenspelen en zo." Ongeacht of dit ook echt zo was, is het interessant dat zij de opbrengst van de lessen zo ervoeren.

Op school 3 vonden de leerlingen de opdrachten heel leuk maar vonden ze dat de leerkracht tussendoor soms lang aan het praten was. Eén van de leerlingen vatte dit samen als "Minder praten, meer knutselen!".

Tijdens de observaties viel inderdaad op dat kinderen **veel enthousiasme** lieten zien met het knutselen en bouwen; het **kiezen van een eigen medium** werkte daarbij goed. Daarbij was het wel regelmatig wat **onrustig** in de klas. Sommige leerlingen hadden even een **duwtje in de rug nodig** om op gang te komen.

In met name de grote klassen konden een paar leerlingen niet altijd goed meekomen met de lessen. In de SBO-klas ging de docent hiermee om door de opdrachten aan te passen: als ze merkte dat niet iedereen met een individuele opdracht uit de voeten kon, koos ze er bijvoorbeeld voor om een opdracht klassikaal te doen. Ook zorgde ze ervoor dat, bij een opdeling in groepjes, leerlingen aan elkaar werden gekoppeld die elkaar verder konden helpen. Deze aanpak is als suggestie meegenomen in de definitieve handleiding.

Het delen van persoonlijke verhalen en ervaringen met inclusiviteit zagen we alleen op de SBO-school. Ook kwam het thema 'thuisnabij' alleen daar expliciet naar voren.

Het **reflecteren op het eigen idee in relatie tot inclusiviteit bleek voor veel leerlingen lastig**: als ze elkaar feedback gaven ging dat al snel over hoe leuk ze het idee vonden (in plaats van hoe inclusief). Om dit meer te stimuleren zijn de feedbackvragen aangepast in de definitieve versie.

Aan het einde van de lessen konden de leerlingen goed onder woorden brengen wat inclusief onderwijs betekent. Ze noemden daarbij zelf voorbeelden en gaven er eigen woorden aan.

4. Verspreiding en inzet van de toolkit

Docenten gaven aan dat ze het lespakket **zeker zouden aanraden aan collega's**, al voegden ze daaraan toe: "het moet je wel interesseren." De deelnemende docenten vonden het belangrijk om kinderen inspraak te geven in het onderwijs, maar ze kenden ook collega's die zich vooral willen richten op het overbrengen van leerstof. Die docenten zouden wellicht niet zo geïnteresseerd zijn in het lespakket. Het enthousiasme van de docenten zat **vooral in de ontwerpmethode en het feit dat kinderen echt inspraak krijgen**; het inclusiever maken van de klas was voor hen minder de primaire motivatie.

Volgens de deelnemende docenten is de mid-bovenbouw de meest passende doelgroep. Voor de vindbaarheid adviseerden ze om zichtbaar te zijn op platforms als Pinterest, TikTok en Instagram (bijvoorbeeld via 'instajuffen'), maar ook via groepsapps en posters. Daarbij benadrukte één docent dat leerkrachten **vooral enthousiast worden van zichtbare resultaten** en het bewijs dat iets werkt: als je kunt aantonen wat het concreet oplevert voor kinderen, vergroot dat de aantrekkingskracht. Tot slot vonden ze interactieve lessen en een aantrekkelijke opmaak belangrijk – en dat zat bij dit pakket gelukkig al goed.

5. Lessons learned

Uit deze evaluatie concluderen we dat de toolkit gebruikt kan worden om kinderen te laten meedenken over en meewerken aan inclusief onderwijs in hun eigen klas. Daarbij formuleren we een aantal leerpunten.

Leerpunten:

- Het vraagt gerichte begeleiding om de focus op inclusiviteit tijdens de lessen vast te houden en hier samen met leerlingen expliciet op te (blijven) reflecteren.
- Het is belangrijk om zorgvuldig om te gaan met taal: docenten zoeken naar manieren om het begrip 'inclusief onderwijs' toegankelijk te maken voor kinderen, zonder het te versimpelen tot alleen 'leuk' of 'fijn'.
- Het delen van persoonlijke ervaringen en het stimuleren van wederzijds inlevingsvermogen vraagt om een veilige setting en voldoende structuur, zeker in grotere of drukker klassen.

Succesfactoren:

- Een enthousiaste docent die ideeën van leerlingen serieus neemt en deze ook daadwerkelijk een plek wil geven in de klas.
- De inzet van een gastdocent als waardevolle aanvulling op de eigen leerkracht, wat de lessen ook speciaal maakt voor de leerlingen.
- Het bieden van keuzevrijheid in bouw- en knutselmaterialen, waardoor leerlingen eigenaarschap ervaren over hun ontwerp.
- Flexibiliteit in werkvormen, zoals het kunnen afwisselen tussen individueel werken, werken in groepjes en klassikale activiteiten, afgestemd op de behoeften van de groep.